

Esteellisyys ja vaitiolovelvollisuus kuntakehityksen lautakunnassa

Kuntakehityksen lautakunta 27.08.2025 § 5

495/00.00.01/2025

Valmistelija hallintopäällikkö Kia Forsell
etunimi.sukunimi@kirkkonummi.fi, puh. 09 29671 (vaihe)

Päätösehdotus Kuntakehitysjohtaja Kauppinen Anna-Kaisa

Kuntakehityksen lautakunta päättää merkitä tiedoksi luottamushenkilön esteellisyysperusteet ja vaitiolovelvollisuuden sekä siihen liittyvät säännökset.

Käsittely

Päätös Kuntakehityksen lautakunta päätti päätösehdotuksen mukaisesti.

Tiedoksi

Selostus

Kokousten julkisuus kuntalaissa ja kunnan hallintosäännössä

Kuntalain 101 §:ssä säännellään kokousten julkisuutta mm. seuraavasti: Muun toimielimen kuin valtuuston kokoukset ovat julkisia vain, jos toimielin niin päättää eikä kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi.

Kunnan hallintosäännön § 161 mukaan muiden toimielinten kuin valtuuston kokoukset ovat julkisia vain, jos toimielin niin päättää, eikä kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi.

Kunnan hallintosäännön 160 §:ään perustuen, kuntakehityksen lautakunnan kokouksessa on läsnäolo- ja puheoikeus jäsenten ja esittelijän lisäksi kunnanjohtajalla ja kunnanhallituksen puheenjohtajalla sekä kunnanhallituksen nimeämällä edustajalla. Nuorisovaltuuston edustajalla on läsnäolo- ja puheoikeus kuntakehityksen lautakunnassa. Nuorisovaltuuston edustajalla ei ole läsnäolo-oikeutta silloin, kun asiakirjoihin sisältyy salassa pidettäviä tietoja. Toimielin, toimielimen puheenjohtaja tai toimielimen esittelijä päättää muiden henkilöiden ja asiantuntijoiden läsnäolo- ja puheoikeudesta.

Vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta julkisuuslaissa

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta § 23 ottaa kantaa vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon. Laissa mm. todetaan seuraavaa:

”Viranomaisen palveluksessa oleva samoin kuin luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutenkaan viranomaisessa toimiessaan tietoonsa saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt.”

Julkisuuslaki myös kieltää viranomaisen palveluksessa olevaa ja luottamustehtävää hoitavaa käyttämästä salassa pidettäviä tietoja omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Asiakirjasalaisuudesta julkisuuslaissa

Julkisuuslain 22 §:ssä säännellään asiakirjasalaisuutta seuraavalla tavalla:

”Viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus.

Salassa pidettävää viranomaisen asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi.”

Julkisuuslain 24 §:ssä määritellään salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat. Lautakunnan esityslistalle valmistellut salaiset kokousasiat eivät ole luettavissa kunnan verkkosivuilla ja ne erottuvat luottamushenkilöiden sähköisessä kokousjärjestelmässä erillisellä punaisella ”Salainen” -merkinnällä.

Virkasalaisuuden rikkomisen rangaistusten sääntelystä rikoslaissa

Rangaistus salassapito- tai vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta voidaan tuomita rikoslain mukaisesti.

Julkisuuslain määräyksiä hankinta-asioissa

Julkisuuslain 6 §:n mukaan hankintapäätökset tulevat julkisiksi päätöksenteon jälkeen kun pöytäkirja on tarkastuksen jälkeen allekirjoitettu tai sitä vastaavalla tavalla varmennettu. Sama koskee päätöstä tarjoajan tai ehdokkaan poissulkemisesta tarjouskilpailusta sekä päätöstä hankinnan keskeyttämisestä.

Esteellisyyssäännökset

Hallintolaki §§ 27-29 ottaa kantaa luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden esteellisyyteen. Luottamushenkilön on hyvä ilmoittaa etukäteen puheenjohtajalle ja sihteerille esteellisyydestään kyseiselle kokousasialle ja pyytää varajäsen kokoukseen, esimerkiksi vain kyseisen kokousasian käsittelyä varten. Lopullisen päätöksen toimitielimen jäsenen ja esittelijän esteellisyydestä päättää kuitenkin toimitielin. Luottamushenkilö ei saa tuolloin osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen, kuin poikkeustapauksessa: jäsen tai esittelijä saa osallistua esteellisyyttään koskevan asian käsittelyyn vain, jos toimitielin ei olisi ilman häntä päätösvaltainen eikä hänen tilalleen ole ilman huomattavaa viivytystä saatavissa esteetöntä henkilöä.

Jääviydet lautakunnissa määräytyvät hallintolain 27–30 § mukaisesti. Kunnallisessa päätöksenteossa on kaksi poikkeusta. Ensimmäinen poikkeus on toisen asteen jäävi, jota ei sovelleta kunnallishallinnossa, ja toinen poikkeus on yhteisöjäävin osalta varaus. Poikkeuksista mainitaan enemmän alla.

Osallisuusjäävi

jos itse tai läheinen on asianosainen

Edustusjäävi

jos itse tai läheinen avustaa tai edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa

Intressijäävi

jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa itselle tai läheiselle

Palvelussuhde- eli toimeksiantojäävi

jos on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa.

Palvelussuhde kuntaan ei tee luottamushenkilöä tai viranhaltijaa esteelliseksi asiassa, jossa kunta on asianosainen. Jos luottamushenkilö on palvelussuhteensa perusteella esitellyt tai muuten vastaavalla tavalla käsitellyt asiaa, on hän esteellinen.

Yhteisöjäävi

Jos itse tai läheinen on hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa.

Poikkeus: yhteisöjääviä ei sovelleta, ellei kunnan liikelaitoksen ym edut ole ristiriidassa keskenään taikka asian tasapuolinen käsittely edellyttää että henkilö ei osallistu käsittelyyn.

Yleislausekejäävi

Henkilö on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa vaarantuu muusta erityisestä syystä (hallintolaki 28.1 § kohta 7).

Toisen asteen jäävi

Kunnallishallinnossa ei sovelleta toisen asteen jääviä, joten osallistuminen saman asian käsittelyyn eri toimielimissä ei itsessään aiheuta esteellisyyttä. Sama henkilö voi osallistua asian käsittelyyn kaikissa sen eri vaiheissa.